

Tarján Tamás

Liget, *Lizsé* nélkül

MOLNÁR FERENC: LILIAM

Gesztési Katalin felvétele

A balról, haránt állított égbolt-szélesvászon tápétaajtóin át közlekedik a szereplők egy része (a fényképész Hollunderék és bért sosem fizető albérlők). Van ablaka is az égnek. A kék vásznon bárányfelhők bodorodnak szelíden, a fehérségre kicsiny piros és zöld léggömbök pingálódtak, ligeti építmények kontúrja sejlik alig kivehetően. A *se* tegnapelőtti, *se* mai idő-felvétel időtlen *is-isbe* táblázódik. A hosszanti élével a padlózat nyugvó, horizonttörédként elnyújtózó kulissza ég nem kér különösebb magyarázatot, de nem is magyarázza különösebben Molnár Ferenc „külvárosi legendájának” budaörsi színrevitelét, a cicomátlan képeket, a legyalult játékmódot. Csak olyan menny ez, amely előtt például épp a *Ligetben* is fényképezkedni szoktak cselédek és katonák, szorgosak és semmirekellők. Meglehet, Czibor János nem épp a minap (bizonyára valamikor az 1950-es években) íródott, a szín-

Pintér Gábor (Hollunderné fia), Ubrankovics Júlia (Júli), Pikali Gerda (Mari), Scherer Péter (Húgó) és Szakács Tibor (Liliom)

lapon idézett szavai adhatnak kiskulcsot égajtóhoz, éghez: a *Liliom* – „a langyosan lirizáló érzelmesség”, „az olcsó sablonromantika” ellenére – „mégiscsak klasszikus. Miért? Mitől? Talán azért, mert a darab túlszínezettsége mégiscsak (vagy éppenséggel) kiveti a kor jellemző érzelmi sémáját: a jóra tehetetlen jóságot, a durvasággá torzuló szeretetet. És talán azért is klasszikus a *Liliom*, mert ami átüt az olcsón színes képeken, az mégiscsak *a való égi mása*. Valódi benne a szerelem és a halál, mint rossz limonádében a jó rum.” Nem akárki vetette ezt papírra: a pár évtizeddel ezelőtti magyar irodalom máig nevezetes, alighanem legjobb irodalmi bedolgozója („négere”), az a Czibor János, akiből korai öngyilkossága után

nem sokkal drámahős – Czifra János – vált Csurka István *Ki lesz a bálánya?* című színművében. (Molnár kortársának, Krúdy Gyulának egy 1919-es regényében Czifra János még hasadt tudatú, önmagát kívülről látó temetésrendezőnek mutatkozott. E kívülről látás adatik meg a földre, családjához futólag visszalátogató, a látogatást balszerencsésen le tudó holt Liliomnak is, tulajdonképp Csurka Czifrájának is.)

Khell Csörsz díszlete jobbról még egy kék-fehér csíkos, a manézs bejáratára emlékeztető függönnyel operál. A színrím, a kék és fehér látvány-egybecsengés ellenére nem békül össze tökéletesen a két, elmosódó (vagy szerény tartalmú) díszletelem, melyeknek csak néhány egyszerű faalkotmányt – sámlit, széket, asztalt – kell közrefogniuk. A történet puritán, érzelmosségtől mentes előadása, azaz a történet helyett a szituációk és a jellemelek élénk adása: e törekvés határozza meg Salamon Suba László munkáját, mely halk tartózkodásával ugyan megnyer, viszont visszafogottsága kevésbé jelentésszerű. Szakács Tibor egy jókötésű külvárosi fiatalember alakját kölcsönzi Liliomnak, de sem a jellem alantasabb indultai rétegei, sem az artikulálatlan szabadságvágy irányába nem nyitja meg az ábrázolás útjait. A lényegében Molnár szavaira és a személyes külső adottságokra bízott figura nem igazi címszereplő, nem szervezi maga köré a többieket. Általában is mindenki meglehetősen magára hagyottan, kapcsolattalanul árválkodik a színen, noha nem érződik, hogy a magányosság, a lélekbe lefojtott tehetetlenség és bánat lenne a legfőbb közlendő. Így a szerényen jövedelmező körhinta-kikiáltói állását rátartiságból otthagyo Závocski Endre és az őt hirtelenjében, mégis életre-halálra magáénak választó Juli szerelme, bútoratlan összebútorozásuknak nem csupán a szegénység okozta válsága, Liliom sötét pénzszerző vállalkozása Ficsúr oldalán, s különösen a férfi konyhakéssel elkövetett kétségbeesett öngyilkossága sokkal kisebb nyomatékot szerez magának, mint az epizódzsalak mentén elhelyezkedő karakterek nagyobb rendszerbe nem illeszkedő privát léte.

Minden és mindenki egy-egy (jobbára mindig a jelenetkezdő) impulzusban erőteljes, aztán megalvad a játék. Tóth Augusztia vasorrú bábát és jótékony anyókat ikerítő avarbarna Hollundernéja, Pintér Gábor a mama mellett asszonytalanul megöregedő suta, félregombolt Hollunder fiúja, Stubnya Béla (Ficsúr) sápadt jassza: csupa pontos belépő – aztán nincs újabb lépés, a figura letapad mint saját kezdeménye. Hatásosabb epizódok élén, hatásosabb kivitelben ugyanez áll Incze József az életért már nem túlzottan lelkesedő, ám a bőrért könnyen nem adó Linzmann pénzszállítójára, Scherer Péter életének önkezeléssel véget vető Kádár Istvánjára, a Liliom és Juli felserdült kislányát megformáló Liktör Zsuzsára is. A „túlvilági” képben – melyet Molnár szintisztán budapestinek gondolt el, Salamon Suba László pedig a Babarczy László 1982-es dramaturgiai újítása, jelenetcsereje óta szokásos sorrendváltoztatást elkerülve a maga helyén hagyott – Incze, Stubnya és Pintér

megint ugyanígy jár másik posztján. Helyben jár.

Ahogy a mozdulatlan festett égen nem hagyják el őrhelyüket a festett felhők és a luftballonok, úgy nem akarózik mozdulnia az egész előadásnak. A deszka, lécs és vászon Liget olyan kifakult világ, amelyben legfeljebb hangulatfoszlányként libben a *Lizsé* mosolya, mókája, fintora, barbár romantikája. A kétségtelenül tudatos stiláris visszavételt legkevésbé a harsányabb színeket általában sikeresen kereső Pikali Gerda Marija és Scherer Péter dibdább Hugója sínyli meg. Úgy lépnek felfelé a társadalmi ranglétrán, hogy nincs miért irigyelni őket sorsuk jobbra fordulásáért. Szerencsés rendezői beállítás, hogy míg saját mindennapjaik eredeti, közös küzdelemét egyre inkább szem elől tévesztik, Julival még szolidárisak maradnak.

Tordai Teri hűvösen, elegánsan veszi birtokba Muskátné nem hűvös, nem elegáns szerepét. Rományi Nóra olyan jelmezeket, ékszereket tervezett számára, amelyek nem a pesti Liget *licencének* tulajdonosát, inkább egy kevésbé előkelő párizsi negyed másfajta *intézetének* madámját öltöztethetnék. A lassan elvirágzó Muskátné ugyan Liliommal, majd utódjával, Hózlíngerrel sem kizárólag hintáslegényként számol, de az íratlan ligeti etikett szerint tisztességes nő, s Tordai annak is játssza, ordinárén finom, lassított, öncsítító ritmusban, igencsak átlátva a nagy élet-körhinta pörgésfizikáját. Salamon Suba László színpadán mintha mindenki értene és tolerálna mindenkit – s mintha ezzel senki nem menne semmire. E keserű játszából legkevésbé Liliom képes kivenni a részét – s e tényt nem emeli figura-centrummá, drámává Szakács Tibor.

Életdrámája – szeretetdrámája – csak Julinak bomlik ki, és csak Ubrankovics Júlia az, aki a Molnár-bemutató csupasz közegében a csupaszszággal, szótlanlansággal, feszes megállással, dacos félrenézéssel valóban mélyen jellemez. Amikor egy-egy sikerületlenebb jelenet (esetleg – Csengery Dániel zongorafutamaitól kísérve – a fölösleges, nem korfestő és nem elidegenítő sanzónok, nóták) félresiklatná a *Liliomot*, ő azon a tájékon (nem a Lizsé, de legalább a Liget táján) őrzi a darabot, ahová talán a Budaörsön színházvezetőként debütáló Salamon Suba László szánta.

MOLNÁR FERENC:
LILIOM
(Budaörsi Játékszín)

Díszlet: Khell Csörsz. **Jelmez:** Rományi Nóra. **Dramaturg:** Szokolai Brigitta. **Zeneszerző:** Csengery Dániel. **Rendező:** Salamon Suba László. **Szereplők:** Szakács Tibor, Ubrankovics Júlia, Pikali Gerda, Tordai Teri, Scherer Péter/Magyar Attila, Stubnya Béla, Tóth Augusztia, Pintér Gábor, Incze József, Liktör Zsuzsa, Csengery Dániel.